

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/29/2008

POGORSZENIE NASTROJÓW SPOŁECZNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

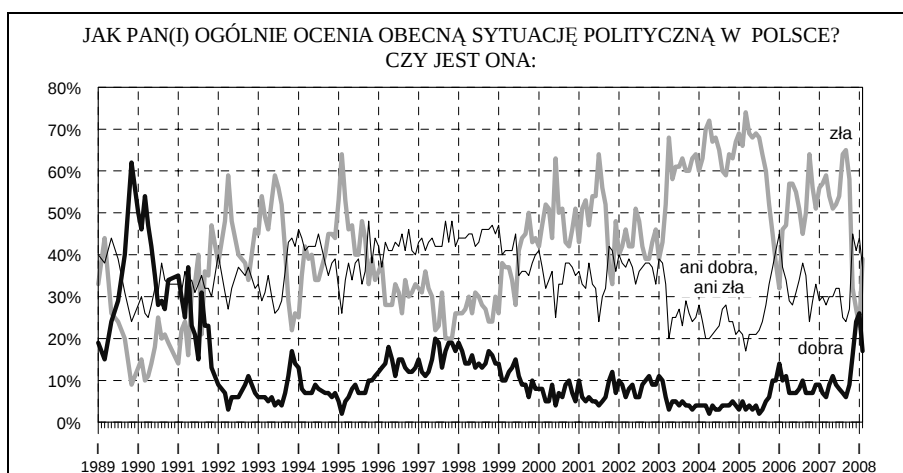
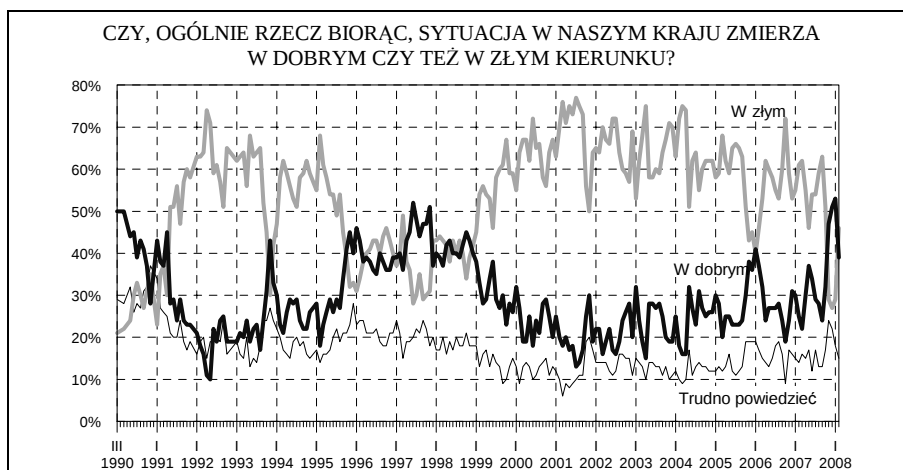
WARSZAWA, LUTY 2008

PRZEDRUK I ROZPOWSZECZNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
12 października 2007 roku

- W lutym znacząco pogorszyły się oceny ogólnej i politycznej sytuacji w kraju oraz przewidywania dotyczące tych dziedzin. Nieco bardziej krytyczne niż w styczniu okazały się również opinie na temat kondycji i rozwoju gospodarki.

Pominięto „trudno powiedzieć”

- Oceny sytuacji ogólnej, politycznej i gospodarczej wpłynęły też nieznacznie na wskaźniki dotyczące prywatnego wymiaru życia. Trochę mniej optymistyczne są przewidywania dotyczące sytuacji w zakładach pracy oraz materialnych warunków życia, a także oceny jakości życia badanych i ich rodzin. Nieco zmalało również poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia.

Wyraźna poprawa nastrojów społecznych, notowana w ostatnich kilku miesiącach, uległa w lutym¹ gwałtownemu załamaniu. Znacznie pogorszyły się zarówno oceny ogólnej i politycznej sytuacji w kraju, jak i przewidywania dotyczące tych dziedzin. Nieco gorsze niż w styczniu okazały się również opinie na temat kondycji i rozwoju gospodarki oraz jakości życia badanych i ich rodzin. Mniej optymistyczne są przewidywania dotyczące sytuacji w zakładach pracy oraz materialnych warunków życia. Minimalnie zmniejszyło się również poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia. Warto jednak podkreślić, że nastroje społeczne nadal są lepsze niż w okresie poprzedzającym ostatnie wybory parlamentarne.

OCENY

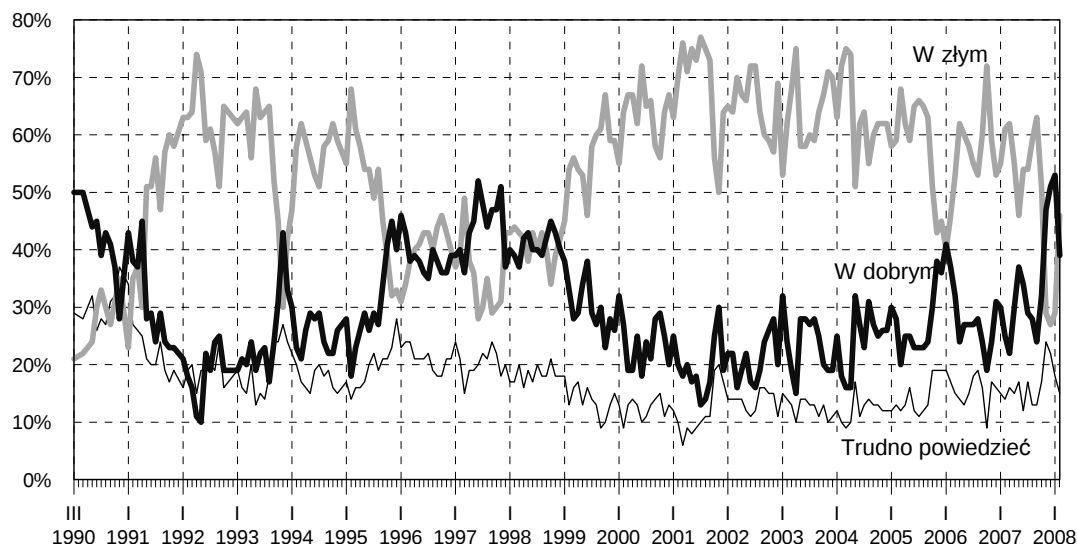
W lutym znacznie się pogorszyły opinie o **rozwój sytuacji w kraju**, choć nadal są nieco lepsze niż przed jesiennymi wyborami parlamentarnymi. W ciągu miesiąca wyraźnie ubyło osób, które sądzą, że sprawy w Polsce zmierzają w dobrym kierunku (o 14 punktów, do 39%), przybyło zaś będących przeciwnego zdania (o 17 punktów, do 46%).

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
	2007											2008	
	w procentach												
W dobrym	25	22	30	37	34	29	28	24	32	47	51	53	39
W złym	61	62	55	46	54	54	59	63	51	29	27	29	46
Trudno powiedzieć	14	16	15	17	12	17	13	13	17	24	22	18	15

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (213) zrealizowano w dniach 1–4 lutego 2008 roku na liczącej 1137 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. CZY, OGÓLNIE RZECZ BIORĄC, SYTUACJA W NASZYM KRAJU ZMIERZA W DOBRYM CZY TEŻ W ZŁYM KIERUNKU?

W większości grup społeczno-demograficznych przeważają osoby, które uważają, że sprawy w Polsce zmierzają w złym kierunku. Znacząco więcej respondentów oceniających sytuację w kraju raczej pozytywnie niż negatywnie jest tylko wśród badanych z dużych miast (powyżej 100 tys. mieszkańców), mających średnie lub wyższe wykształcenie, należących do kadry kierowniczej i inteligencji, uczniów i studentów oraz robotników wykwalifikowanych, a ponadto wśród osiągających najwyższe dochody i najlepiej oceniających swoją sytuację bytową. Szczególnie często negatywne opinie o rozwoju sytuacji w kraju wyrażają ankietowani będący w złej sytuacji materialnej, rolnicy, emeryci, robotnicy niewykwalifikowani, a także badani najstarsi (powyżej 64 roku życia) i mający wykształcenie podstawowe. Kobiety oceniają sytuację w Polsce nieco gorzej niż mężczyźni (patrz tabele aneksowe).

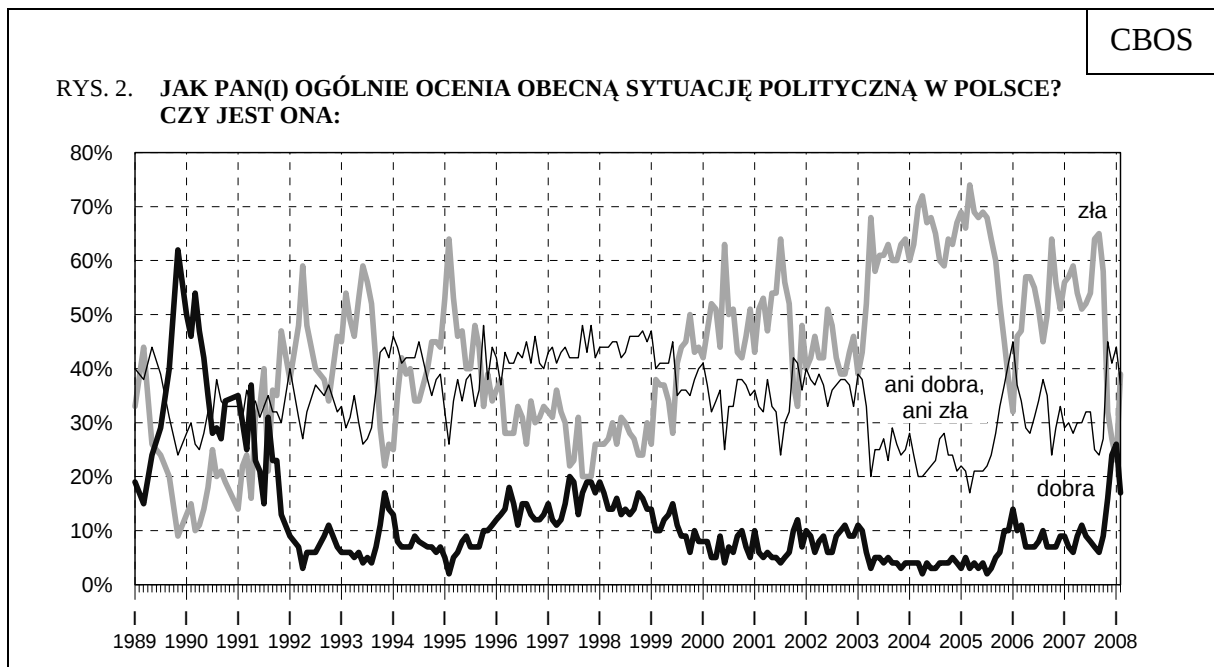
W objętych analizą potencjalnych elektoratach tylko zwolennicy PO w większości dobrze oceniają rozwój sytuacji w Polsce. Wśród wyborców PSL i LiD nieznacznie przeważają opinie negatywne, natomiast wśród sympatyków PiS ponad połowa uważa, że sprawy w kraju zmierzają w złym kierunku.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty*	Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?		
	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	64	24	12
Lewica i Demokraci	42	47	11
PSL	37	40	23
PiS	33	56	11
Niezdecydowani, na kogo głosować	23	48	29
Niezdecydowani, czy głosować	27	53	20
Niezamierzający głosować	22	62	16

* Wyodrębnione na podstawie deklaracji głosowania w potencjalnych wyborach parlamentarnych. Pominęto elektoraty nielicznie reprezentowane w badanej próbie

Pogorszeniu uległy oceny **sytuacji politycznej**, w ostatnich miesiącach rekordowo dobre. Obecnie opinie krytyczne (39%, wzrost o 16 punktów) znacznie przeważają nad pozytywnymi (17%, spadek o 9 punktów). Ponad jedna trzecia badanych (37%, spadek o 7 punktów) ocenia obecną sytuację polityczną jako przeciętną.

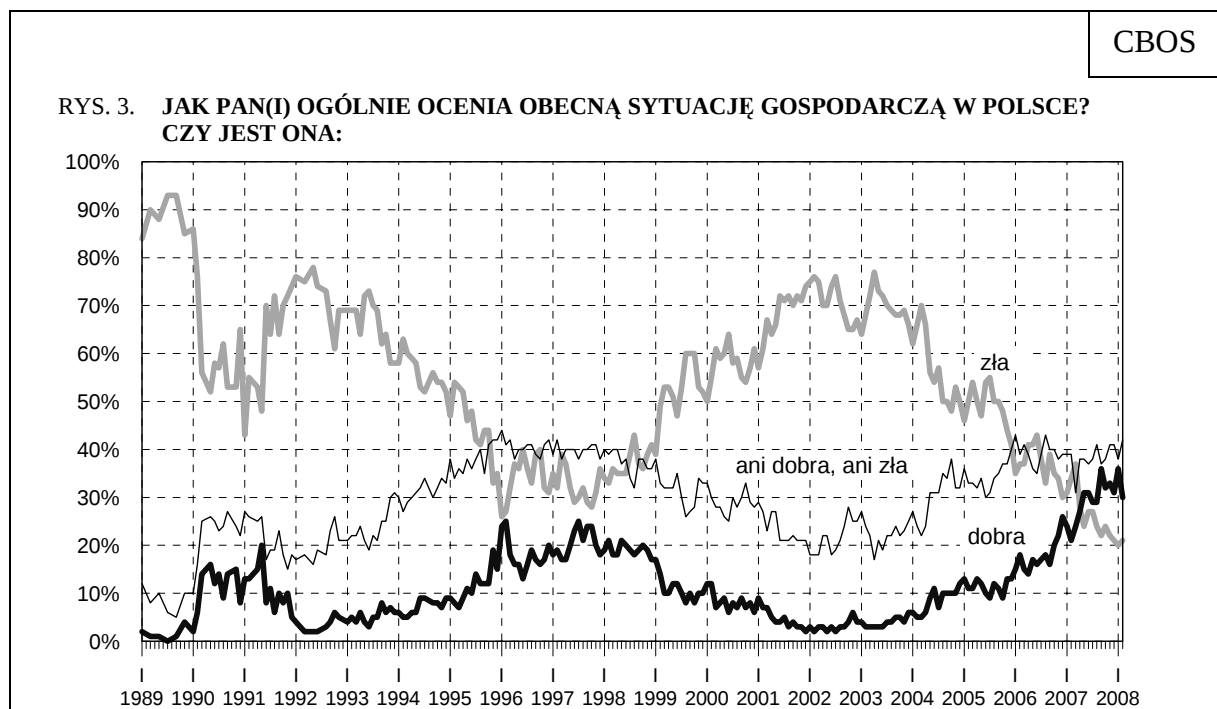
Pominięto „trudno powiedzieć”

Tabela 3

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	
	2007											2008		
	w procentach													
- dobra	7	6	9	11	9	8	7	6	9	16	24	26	17	
- ani dobra, ani zła	30	28	30	30	32	32	25	24	27	45	41	44	37	
- zła	57	59	54	51	52	54	64	65	58	32	27	23	39	
Trudno powiedzieć	6	7	7	8	7	6	4	5	6	7	8	7	7	

Im ankietowani są starsi i gorzej oceniają sytuację bytową swoich gospodarstw domowych, tym częściej wypowiadają się krytycznie o sytuacji politycznej w Polsce. Stosunkowo najwięcej opinii negatywnych notujemy wśród prowadzących własną działalność gospodarczą i robotników niewykwalifikowanych. Częściej niż przeciętnie pozytywnie oceniają sytuację polityczną osoby najlepiej wykształcone, należące do kadry kierowniczej i inteligencji, uczniowie i studenci. Opinie na ten temat są też tym lepsze, im wyższe dochody *per capita* oraz oceny własnej sytuacji materialnej (patrz tabele aneksowe).

Nieco pogorszyły się oceny **sytuacji gospodarczej** w kraju, choć nadal wskazania pozytywne (30%, spadek o 6 punktów) znacznie przeważają nad negatywnymi (21%). Ponad dwie piąte ankietowanych (42%, wzrost o 4 punkty) określa kondycję gospodarki jako przeciętną.

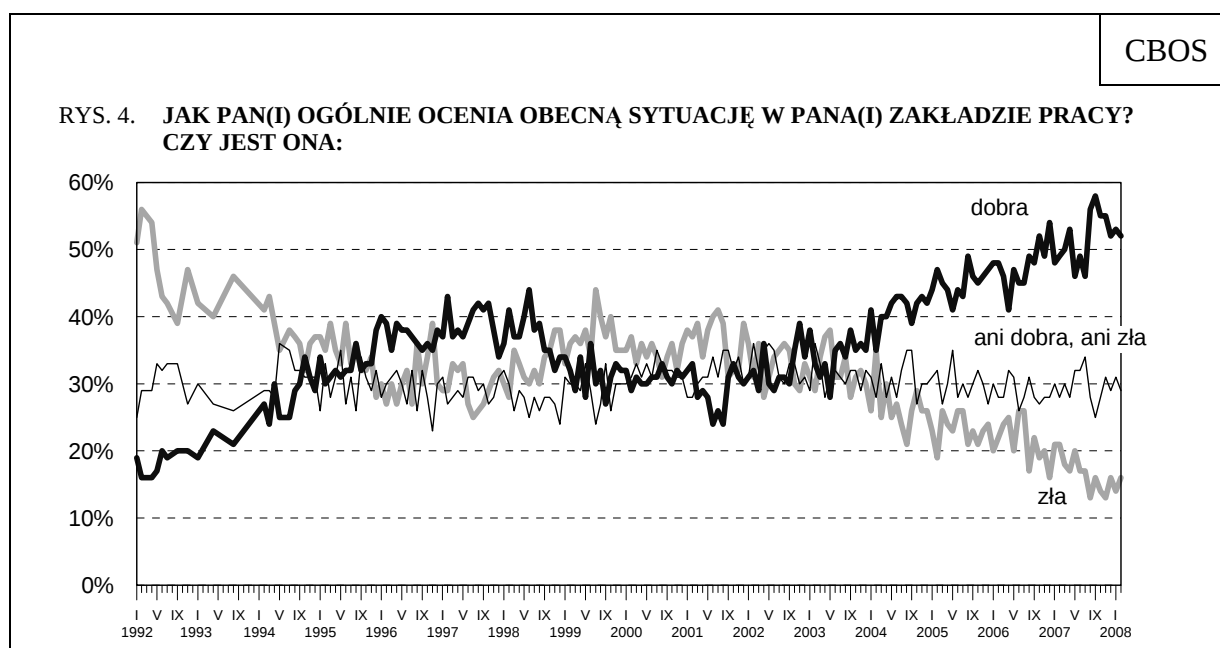
Pominięto „trudno powiedzieć”

Tabela 4

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
	2007											2008	
	w procentach												
- dobra	21	24	27	31	31	29	29	36	32	33	31	36	30
- ani dobra, ani zła	39	31	38	38	37	38	41	37	38	41	41	38	42
- zła	34	37	28	24	27	27	24	22	24	22	21	20	21
Trudno powiedzieć	6	8	7	7	5	6	5	5	6	4	7	6	7

Opinie na ten temat zależą przede wszystkim od położenia społecznego ankietowanych. Im wyższa pozycja ekonomiczna (wyższe dochody i lepsze warunki materialne gospodarstwa domowego) oraz społeczna (wyższe wykształcenie i pozycja zawodowa), tym na ogół częstsze zadowolenie z sytuacji gospodarczej w kraju. Ponadto dobre oceny są częstsze wśród mężczyzn niż kobiet. Krytycznie o stanie gospodarki znacznie częściej niż przeciętnie wypowiadają się robotnicy niewykwalifikowani i rolnicy, pracownicy fizyczno-umysłowi, bezrobotni, osoby najstarsze (powyżej 64 roku życia), częściej też mieszkańcy wsi i ankietowani mający wykształcenie podstawowe lub zasadnicze zawodowe oraz najbardziej zaangażowani w praktyki religijne.

Opinie pracowników o **sytuacji w ich zakładach pracy** pozostają na niezmiennym poziomie. Ponad połowa zatrudnionych (52%) pozytywnie ocenia kondycję swojego miejsca pracy, prawie jedna trzecia (29%) uznaje ją za przeciętną, a mniej więcej co szósty (16%) wyraża niezadowolenie.

Pominięto „trudno powiedzieć”

Tabela 5

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	
	2007											2008		
	w procentach													
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)														
N=	424	424	409	430	405	479	412	396	715	436	414	425	531	
- dobra	49	50	53	46	49	46	56	58	55	55	52	53	52	
- ani dobra, ani zła	28	30	28	32	32	34	28	25	28	31	29	31	29	
- zła	21	18	17	20	17	17	13	16	14	13	16	14	16	
Trudno powiedzieć	2	2	2	2	2	3	3	1	2	1	3	2	3	
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych														
- dobra	54	58	52	47	46	50	51	58	63	55	50	48	55	
- ani dobra, ani zła	25	31	28	32	34	30	31	22	23	27	30	33	27	
- zła	19	11	16	19	20	17	15	19	12	17	18	18	18	
Trudno powiedzieć	2	1	3	2	0	3	4	1	2	0	2	1	0	
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej														
- dobra	52	49	66	54	61	55	70	61	63	66	55	66	50	
- ani dobra, ani zła	26	29	23	30	26	30	18	22	24	28	27	22	33	
- zła	18	21	10	17	11	13	9	16	11	4	16	9	14	
Trudno powiedzieć	3	1	0	0	2	3	4	1	2	2	2	3	4	
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem														
- dobra	54	59	58	57	53	51	64	66	57	61	58	59	60	
- ani dobra, ani zła	30	26	25	25	32	36	25	24	28	32	29	31	27	
- zła	14	11	13	15	12	12	8	10	13	6	11	8	10	
Trudno powiedzieć	2	3	3	3	3	2	3	0	2	1	2	2	3	
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych														
- dobra	12	11	21	13	26	11	16	18	13	19	10	28	16	
- ani dobra, ani zła	41	46	42	43	38	41	44	43	48	39	36	34	40	
- zła	47	43	35	44	36	43	41	36	36	40	43	36	42	
Trudno powiedzieć	0	0	1	0	0	4	0	3	4	2	11	2	2	

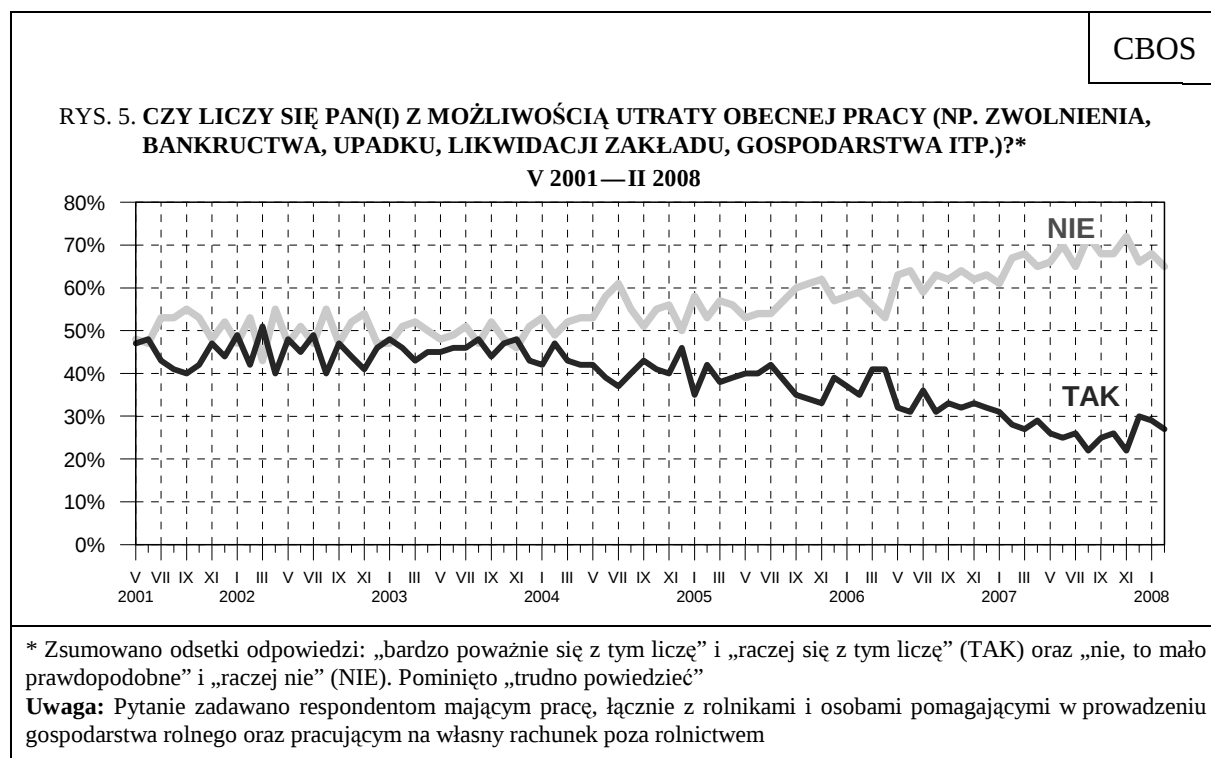
Opinie w tej sprawie zależą przede wszystkim od warunków materialnych gospodarstw domowych pracowników i od ich dochodów – na ogół im są one gorsze, tym częstsze negatywne oceny kondycji zakładów pracy. Niezmiennie najbardziej krytycznie o sytuacji swoich gospodarstw wypowiadają się rolnicy. Dobrych opinii jest zaś więcej wśród ankietowanych najmłodszych, najlepiej wykształconych i sytuowanych, mających wysoką pozycję zawodową i wśród mieszkańców wielkich miast (powyżej 500 tys. ludności).

Nadal większość ankietowanych mających pracę nie obawia się, że może ją stracić, ale **poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia** od stycznia minimalnie się zmniejszyło. Ubyło pracowników nieobawiających się utraty pracy (o 3 punkty, do 65%), jednak w podobnym stopniu (o 2 punkty, do 27%) zmniejszył się również odsetek zatrudnionych, którzy boją się bezrobocia. Więcej niż przed miesiącem (8%, wzrost o 5 punktów) jest natomiast osób, które nie potrafią ocenić stopnia zagrożenia utratą pracy.

Tabela 6

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań																	
	VI '07 (N=402)		VII '07 (N=475)		VIII '07 (N=410)		IX '07 (N=396)		X '07 (N=713)		XI '07 (N=429)		XII '07 (N=414)		I '08 (N=424)		II '08 (N=538)	
	w procentach																	
Bardzo poważnie się z tym liczę	6	25	5	26	5	22	6	25	6	26	3	22	7	30	5	29	7	27
Raczej tak	19		21		17		19		20		19		23		24		20	
Raczej nie	37	70	34	65	36	72	31	68	31	68	34	72	33	66	36	68	32	65
Nie, to mało prawdopodobne	33		31		36		37		37		38		33		32		33	
Trudno powiedzieć	5	5	9	9	6	6	7	7	6	6	6	4	4	3	3	8	8	

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

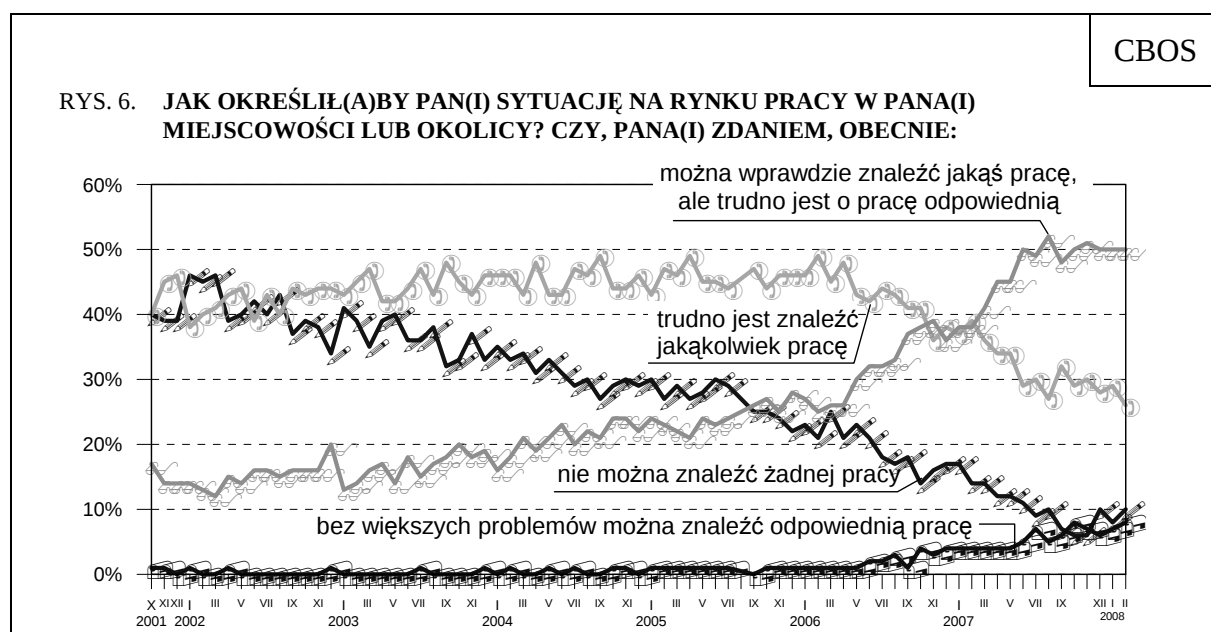
We wszystkich grupach społeczno-demograficznych przeważają wśród mających pracę osoby nieobawiające się jej utraty. Poczuciu bezpieczeństwa zatrudnienia sprzyja dobra sytuacja materialna gospodarstw domowych pracowników. Najbardziej spokojni w tym

względnie są respondenci pracujący na własny rachunek oraz rolnicy. Najwięcej obaw mają natomiast robotnicy, osoby stosunkowo młode (w wieku 25–34 lata) oraz mieszkańcy miast: największych (powyżej 500 tys. ludności) i średnich (20–100 tys. ludności).

Oceny **sytuacji panującej na lokalnych rynkach pracy** pozostały na niemal niezmiennym poziomie. Nieliczni respondenci (8%) twierdzą, że w ich miejscu zamieszkania lub okolicy bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę, ale połowa badanych (50%) uważa, że jakieś zatrudnienie jest osiągalne. Co czwarty ankietowany (26%, spadek o 3 punkty) jest zdania, że na lokalnym rynku trudno jest o jakąkolwiek pracę, a co dziesiąty (10%) wyraża przekonanie, że nie ma tam żadnego zatrudnienia. W sumie jednak, podobnie jak przed miesiącem, opinie pozytywne (58%) znacznie przeważają nad negatywnymi (36%).

Tabela 7

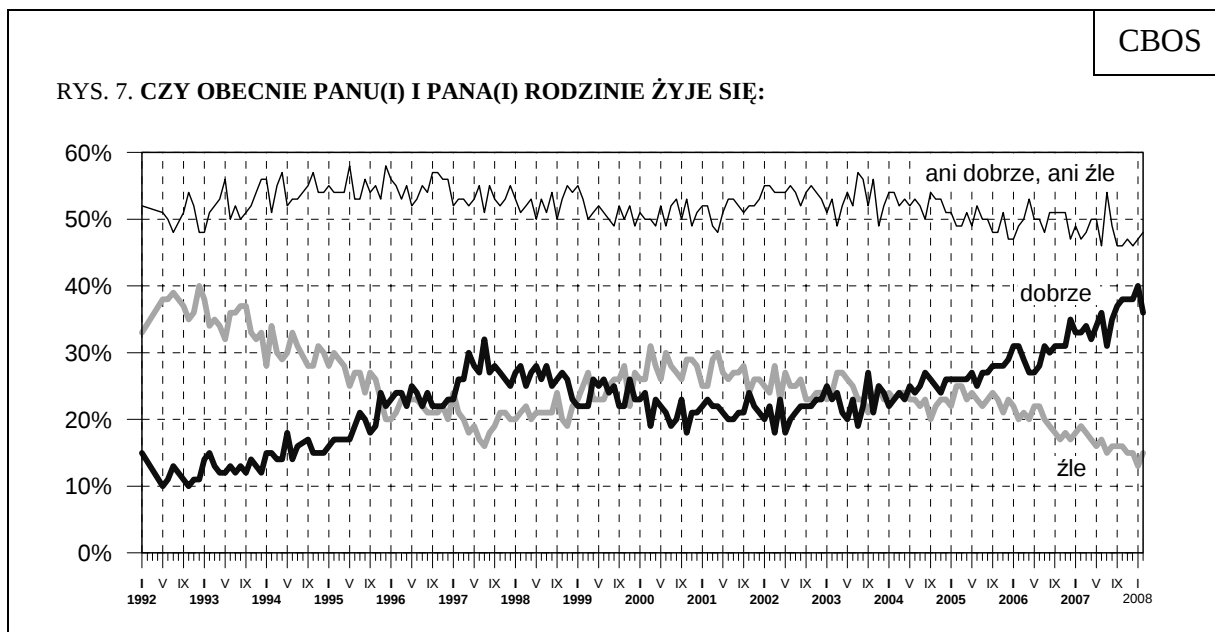
Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań							
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
	2007						2008	
	w procentach							
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	7	5	6	8	7	6	7	8
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	49	52	48	50	51	50	50	50
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	30	27	32	29	30	28	29	26
- nie można znaleźć żadnej pracy	9	10	7	6	6	10	8	10
Trudno powiedzieć	5	6	7	7	6	6	6	6

Pominięto „trudno powiedzieć”

Na trudności ze znalezieniem jakiegokolwiek pracy lub na jej całkowity brak w miejscu zamieszkania i okolicy badani wskazują na ogół tym częściej, im niższy jest poziom ich wykształcenia i dochodów oraz gorsze warunki materialne gospodarstw domowych. Nieco bardziej krytycznie sytuację na rynku pracy oceniają kobiety niż mężczyźni. Istnieje też znaczna dysproporcja między odpowiedziami mieszkańców wsi i miasteczek, z których ponad połowa uważa, że trudno jest o pracę bądź w ogóle jej nie ma, a opiniami respondentów z większych miast, szczególnie zaś metropolii (powyżej 500 tys. ludności), rzadko dostrzegającymi jakieś trudności (6%). O szansach znalezienia pracy ankietowani mówią ponadto tym częściej, im są młodszy. Istotna dla oceny rynku pracy jest także pozycja zawodowa ankietowanych – na trudności ze znalezieniem jakiegokolwiek pracy lub całkowity jej brak wskazuje mniej więcej połowa bezrobotnych, robotników niewykwalifikowanych i rolników (patrz tabele aneksowe).

Nieznacznie pogorszyły się opinie o tym, **jak się żyje badanym i ich rodzinom**, choć nadal ci, którzy określają jakość życia rodziny jako dobrą (36%, spadek o 4 punkty), znacznie przeważają nad oceniającymi ją negatywnie (15%). Największa grupa respondentów (48%) uważa, że im i ich rodzinom żyje się przeciętnie – ani dobrze, ani źle.

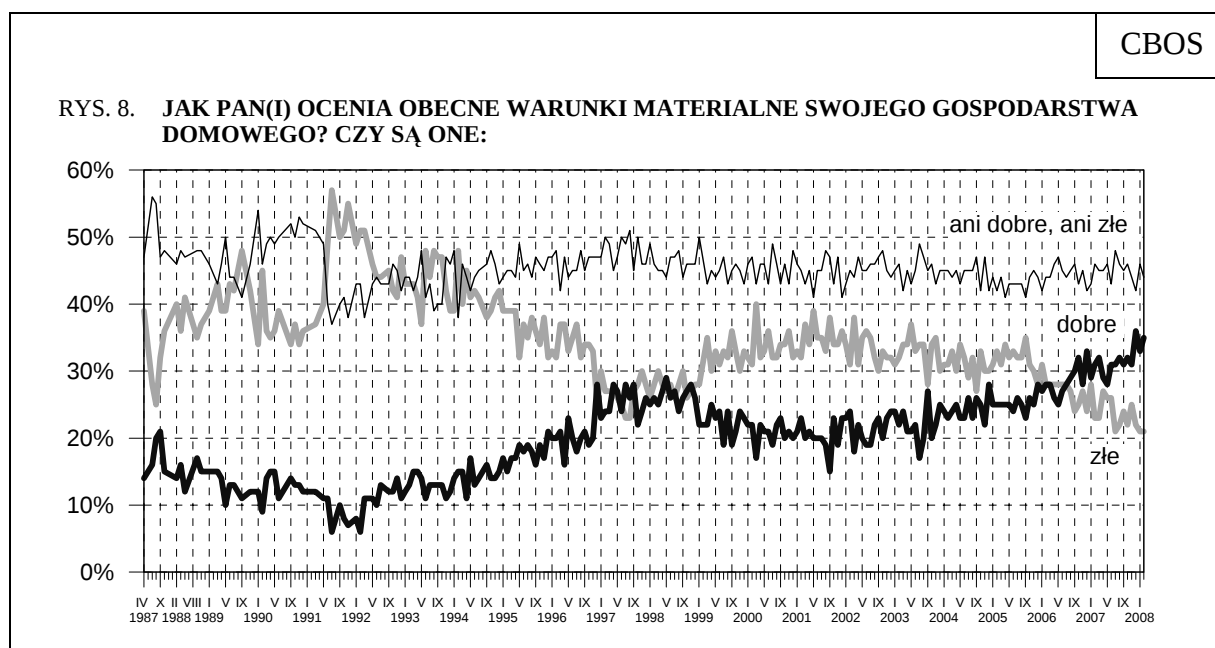
Pominięto „trudno powiedzieć”

Tabela 8

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
	2007											2008	
	w procentach												
- dobrze	33	34	32	34	36	31	35	37	38	38	38	40	36
- ani dobrze, ani źle	47	48	50	50	46	54	49	46	46	47	46	47	48
- źle	19	18	17	16	17	15	16	16	16	15	15	13	15
Trudno powiedzieć	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1

Opinie na ten temat zależą od położenia społecznego i wieku badanych. Im wyższa ich pozycja społeczno-ekonomiczna, poziom wykształcenia i młodszy wiek, tym na ogół lepsze oceny poziomu życia. Do najbardziej zadowolonych należą osoby najlepiej sytuowane, z wyższym wykształceniem, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, uczniowie i studenci. Natomiast najgorzej poziom życia rodziny oceniają badani najstarsi (mający 65 lat i więcej), żyjący w złych warunkach materialnych, renciści, bezrobotni, respondenci z wykształceniem podstawowym.

Na niezmienionym, wysokim poziomie utrzymują się opinie badanych o **warunkach materialnych** ich gospodarstw domowych. Więcej niż co trzeci ankietowany (35%) uznaje je za dobre, ponad dwie piąte (44%) uważa, że są one przeciętne, a jedna piąta (21%) ocenia negatywnie.

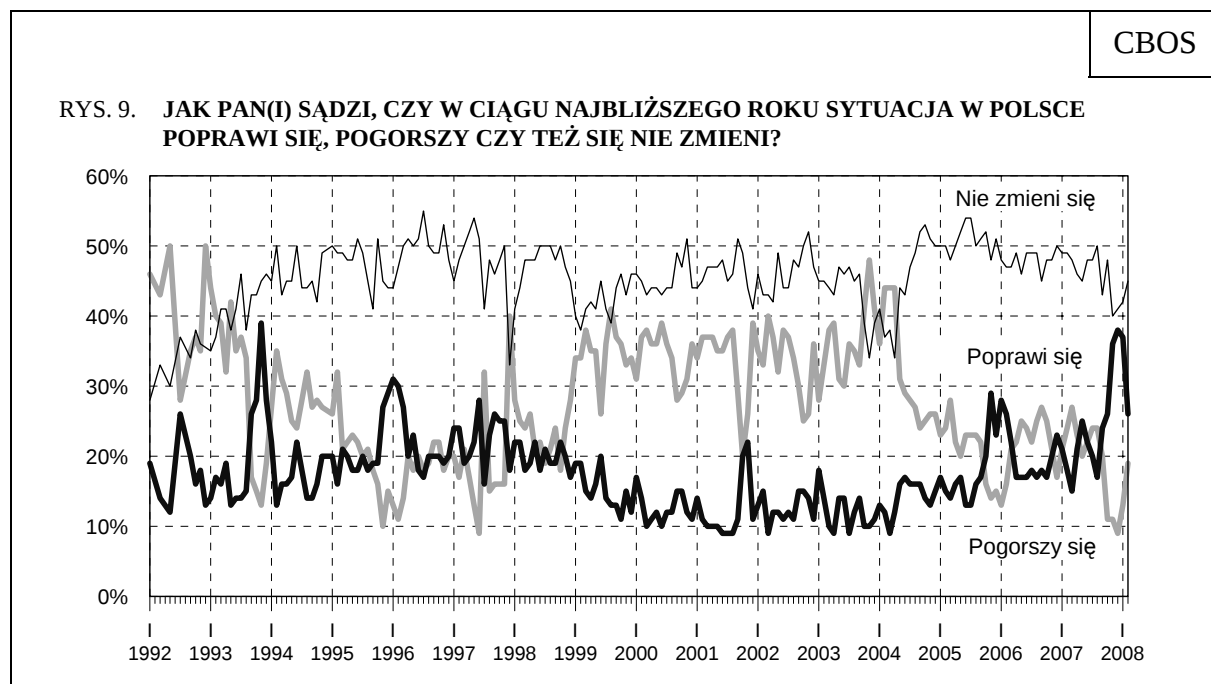
Do marca 1992 roku pytanie brzmiało: „Jak ocenia Pan(i) swoje (rodziny) obecne warunki materialne?”, a środkową kategorią skali było „średnie, przeciętne”

Tabela 9

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	
	2007												2008	
	w procentach													
- dobre	31	32	29	28	31	31	32	31	32	31	36	33	35	
- ani dobre, ani złe	46	45	45	46	43	48	46	45	46	44	42	46	44	
- złe	23	23	27	26	26	21	22	24	22	25	22	21	21	

PRZEWIDYWANIA

W lutym przewidywania dotyczące rozwoju **ogólnej sytuacji w kraju w najbliższym roku** okazały się znacznie gorsze niż w styczniu. Przybyło osób, które uważają, że sytuacja w najbliższym czasie się pogorszy (o 6 punktów, do 19%), ubyło natomiast spodziewających się poprawy (o 11 punktów, do 26%). Najliczniejszą grupę (45%, wzrost o 3 punkty) stanowią ci, którzy sądzą, że nic się w kraju nie zmieni. Nieco wzrosła też liczba osób niemających określonego stanowiska w tej kwestii (z 7% do 10%).

Pominięto „trudno powiedzieć”

Tabela 10

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	
	2007												2008	
	w procentach													
Poprawi się	18	15	21	25	22	20	17	24	26	36	38	37	26	
Nie zmieni się	49	48	46	45	48	48	50	43	48	40	41	42	45	
Pogorszy się	24	27	23	20	22	24	24	20	11	11	9	13	19	
Trudno powiedzieć	9	11	10	10	8	8	9	13	15	13	12	7	10	

Prawie we wszystkich grupach społeczno-demograficznych najczęstsze jest przekonanie, że w najbliższym roku sytuacja w Polsce się nie zmieni. Wyjątek stanowią z jednej strony studenci i uczniowie, wśród których jest najwięcej optymistów, a z drugiej – robotnicy niewykwalifikowani, najczęściej nastawieni pesymistycznie. Optylizmem wyróżniają się też ankietowani najmłodsi (poniżej 25 roku życia), mieszkańcy największych miast (powyżej 500 tys. ludności), badani mający wyższe wykształcenie i wysoką pozycję zawodową oraz dobrą sytuację materialną. Przekonanie, że sytuacja w Polsce się pogorszy, znacznie częściej niż przeciętnie wyrażają respondenci, którzy osiągają niskie dochody na osobę w gospodarstwie domowym, robotnicy niewykwalifikowani i rolnicy (zob. tabele aneksowe).

Zdecydowanie najwięcej optymistów jest wśród wyborców PO, wśród których prawie połowa spodziewa się w najbliższym roku zmian na lepsze. W elektoratach pozostałych partii najliczniejsi są ankietowani nieprzewidujący zmian. Wśród wyborców LiD i PSL optymiści przeważają nad pesymistami, natomiast sympatycy PiS spodziewają się raczej pogorszenia sytuacji w kraju niż jej polepszenia.

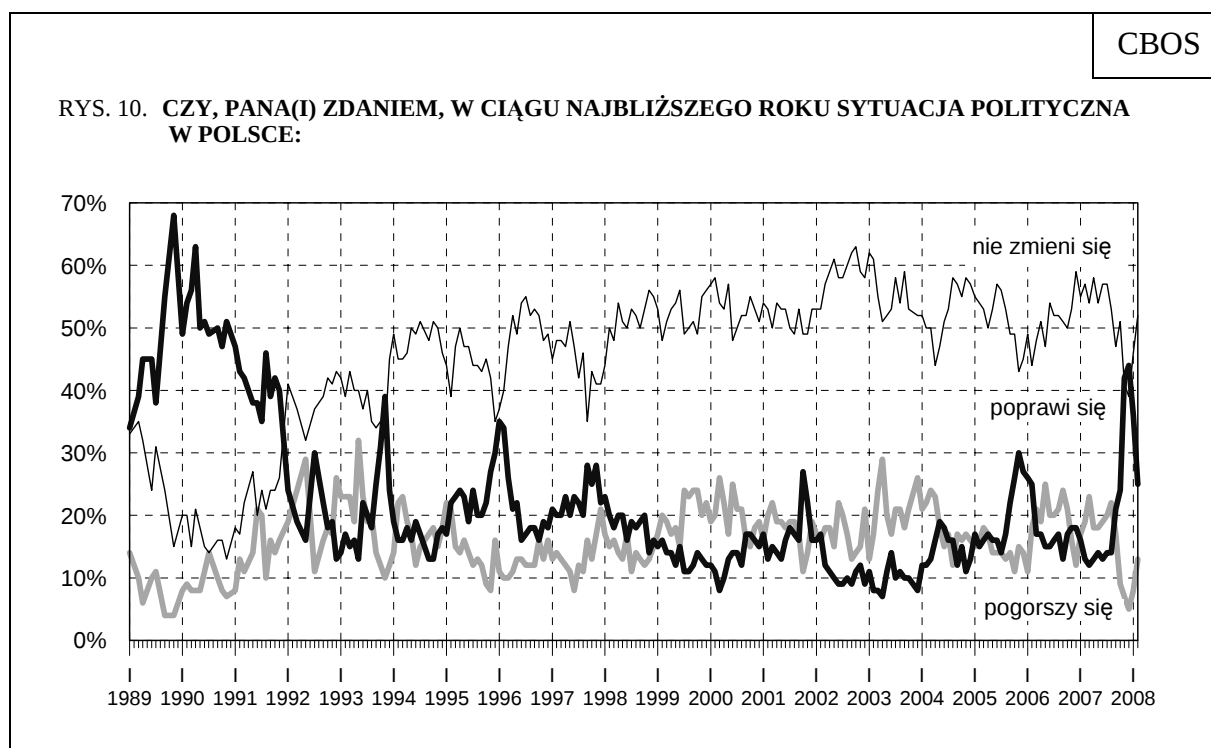
Tabela 11

Potencjalne elektoraty*	Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?			
	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	47	40	7	6
Lewica i Demokraci	34	49	12	5
PSL	22	53	14	11
PiS	14	39	36	11
Niezdecydowani, na kogo głosować	16	38	18	28
Niezdecydowani, czy głosować	16	50	20	14
Niezamierzający głosować	15	50	27	8
* Wyodrębnione na podstawie deklaracji głosowania w potencjalnych wyborach parlamentarnych. Pominęto elektoraty nielicznie reprezentowane w badanej próbie				

Znacznie pogorszyły się przewidywania dotyczące **sytuacji politycznej** – aż o 11 punktów ubyło optymistów (do 25%), choć nadal przeważają oni nad pesymistami (13%, wzrost o 5 punktów). Nieco ponad połowa badanych (52%, wzrost o 6 punktów) nie przewiduje zmian w tej dziedzinie.

Tabela 12

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
	2007											2008	
	w procentach												
- poprawi się	13	12	13	14	13	14	14	21	24	42	44	36	25
- nie zmieni się	57	54	58	54	57	57	53	47	51	41	39	46	52
- pogorszy się	19	23	18	18	19	20	22	17	9	7	5	8	13
Trudno powiedzieć	11	11	11	14	11	9	11	14	16	10	12	10	10

Pominięto „trudno powiedzieć”

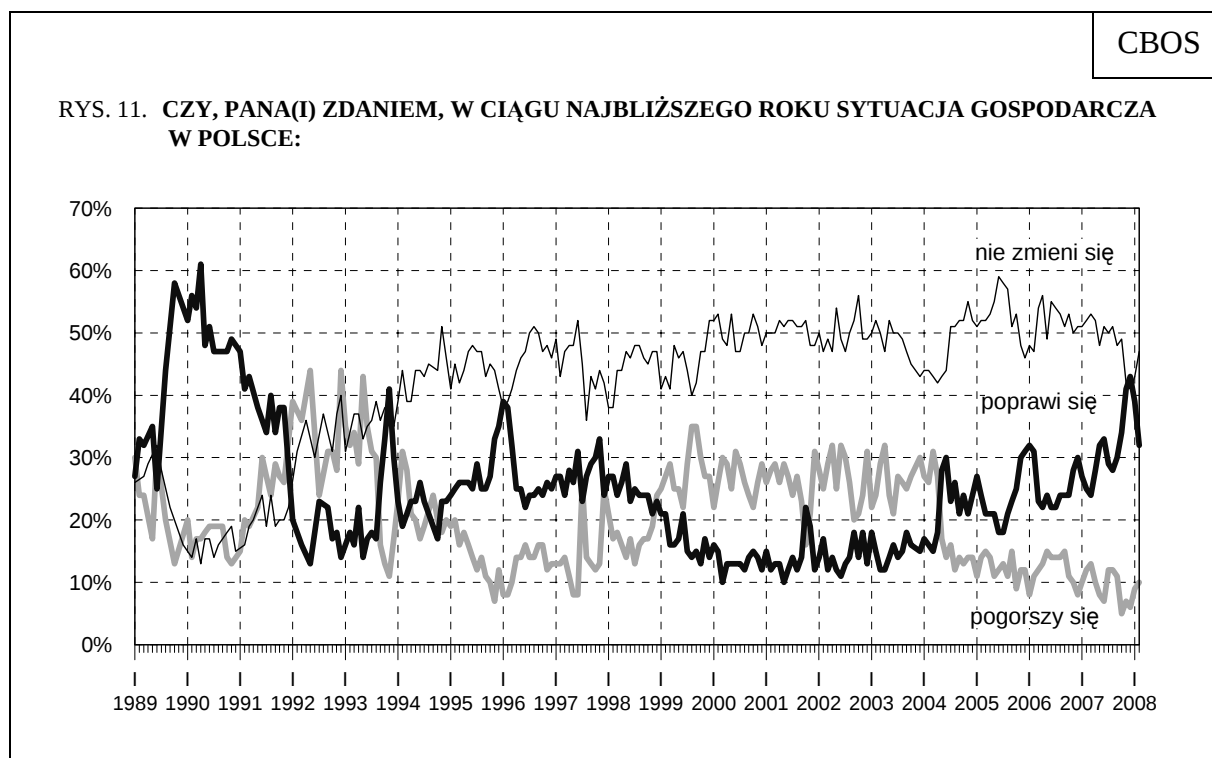
We wszystkich grupach społeczno-demograficznych najczęściej wyrażane jest przekonanie, że sytuacja polityczna nie ulegnie zmianie. Na poprawę ankietowani liczą tym częściej, im lepiej są wykształceni i sytuowani, wyraźnie częściej niż przeciętnie również badani najmłodsi (poniżej 25 roku życia), uczniowie i studenci, pracownicy fizyczno-umysłowi oraz umysłowi niższego szczebla, a także osoby pracujące na własny rachunek.

Z nadzieją na polepszenie sytuacji politycznej nie idzie natomiast w parze zaangażowanie w praktyki religijne i zła ocena swojej sytuacji materialnej. Najwięcej pesymistów jest jednak wśród prowadzących własną działalność gospodarczą – ta grupa ma najbardziej podzielone opinie na temat rozwoju sytuacji politycznej (zob. tabele aneksowe).

Gorsze prognozy w innych dziedzinach wpłynęły negatywnie na przewidywania dotyczące **sytuacji gospodarczej**, niemniej jednak oczekujący poprawy w tej dziedzinie (32%, spadek o 7 punktów) znacznie przeważają nad obawiającymi się pogorszenia (10%). Największą grupę (47%, wzrost o 4 punkty) stanowią ankietowani niespodziewający się zmian w gospodarce.

Tabela 13

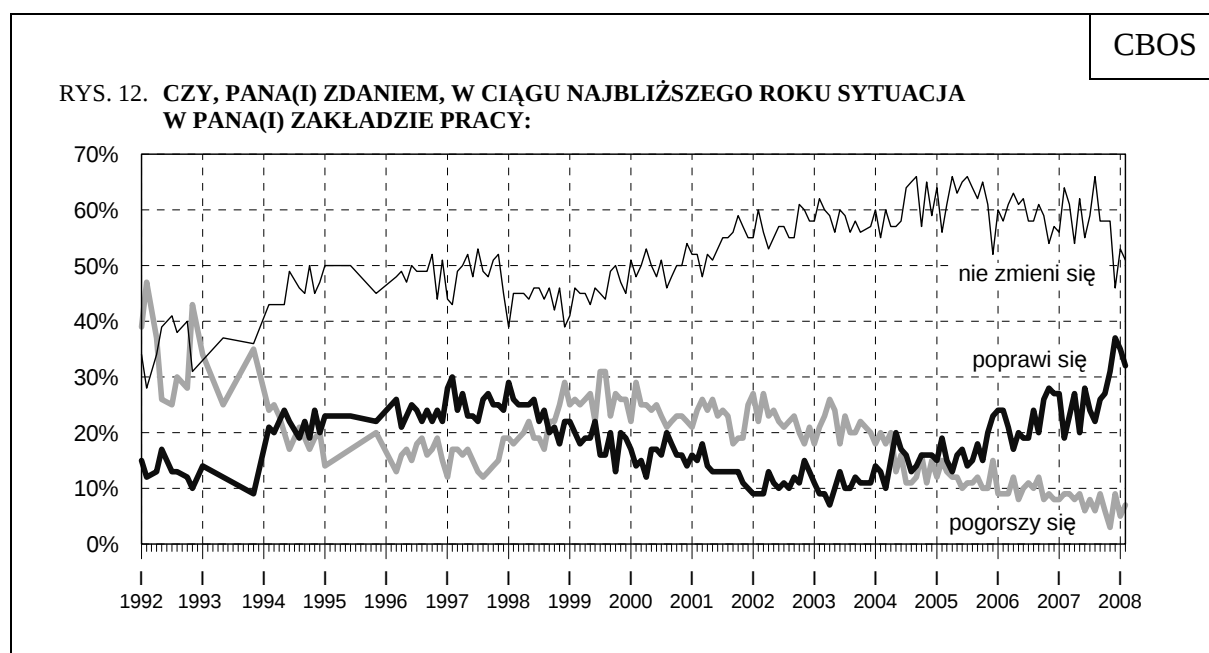
Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	
	2007											2008		
	w procentach													
- poprawi się	25	24	28	32	33	29	28	30	34	41	43	39	32	
- nie zmieni się	52	53	52	48	51	50	51	48	49	42	41	43	47	
- pogorszy się	12	13	10	8	7	12	12	11	5	7	6	9	10	
Trudno powiedzieć	11	10	10	12	9	9	9	11	12	10	10	9	11	

Pominięto „trudno powiedzieć”

Poprawy sytuacji gospodarczej badani spodziewają się tym częściej, im wyższe są dochody na osobę w ich gospodarstwach domowych i im lepiej oceniają swoją sytuację materialną. Optymistów jest znacząco więcej niż przeciętnie wśród prowadzących własną działalność gospodarczą, pracowników fizyczno-umysłowych, uczniów i studentów, a także wśród mieszkańców miast średnich i dużych, ale nie największych. Przekonaniu o możliwej poprawie sprzyja też raczej młody wiek ankietowanych i średnie lub wyższe wykształcenie. Szczególnie dużo osób spodziewających się pogorszenia sytuacji gospodarczej jest wśród robotników niewykwalifikowanych i rolników, a także wśród ankietowanych często uczestniczących w praktykach religijnych (zob. tabele aneksowe).

Przewidywania dotyczące kondycji **zakładów pracy respondentów** minimalnie się pogorszyły, nadal jednak optymiści (32%, spadek o 3 punkty) zdecydowanie przeważają nad pesymistami (7%). Połowa zatrudnionych (51%) uważa, że kondycja ich zakładów pracy nie ulegnie zmianie.

Pominięto „trudno powiedzieć”

Tabela 14

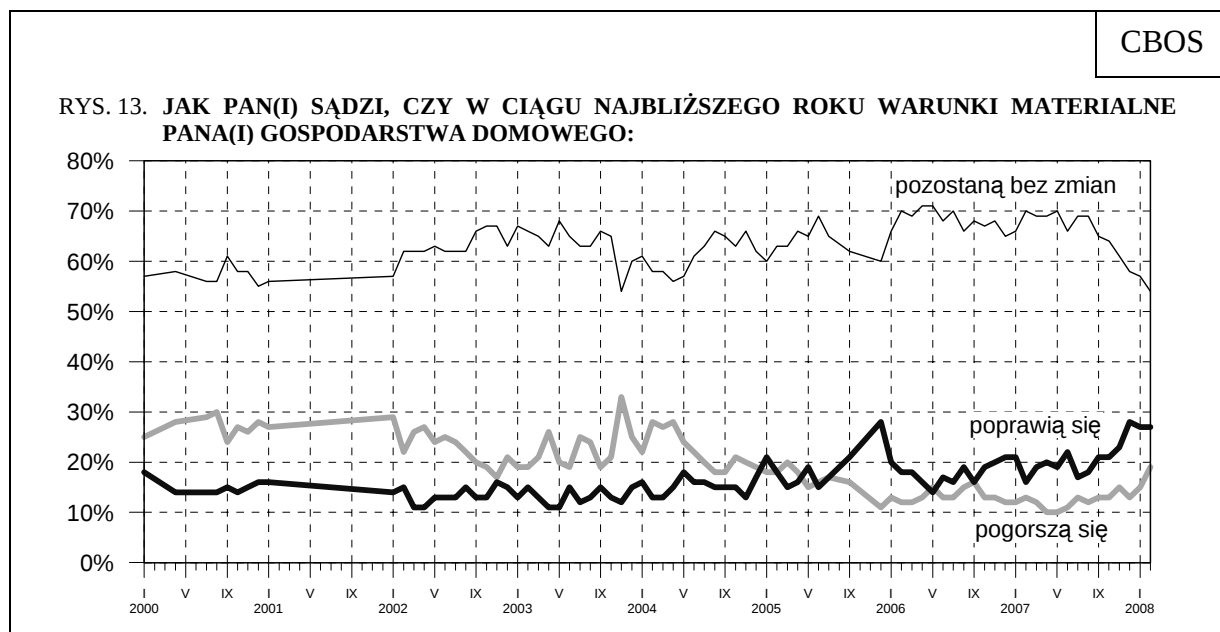
Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	
	2007											2008		
	w procentach													
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)														
N=	426	431	415	435	413	478	421	400	719	437	412	430	539	
- poprawi się	19	23	27	20	28	24	22	26	27	31	37	35	32	
- pozostanie bez zmian	64	61	54	62	55	59	66	58	58	58	46	53	51	
- pogorszy się	9	9	8	9	6	8	6	9	6	3	9	5	7	
Trudno powiedzieć	8	7	11	9	10	9	6	7	9	8	9	7	10	
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych														
- poprawi się	13	20	22	36	18	23	23	25	27	29	28	30	29	
- pozostanie bez zmian	66	62	58	52	64	62	67	55	61	62	60	56	55	
- pogorszy się	13	11	9	6	10	8	4	11	5	4	6	8	10	
Trudno powiedzieć	7	7	11	5	8	7	5	8	7	4	7	6	6	
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej														
- poprawi się	20	20	28	40	43	26	32	29	27	33	46	37	38	
- pozostanie bez zmian	70	58	59	51	44	54	56	55	57	51	37	46	49	
- pogorszy się	6	9	3	8	2	10	8	9	7	0	10	3	4	
Trudno powiedzieć	4	12	11	1	11	10	4	7	8	15	8	13	8	
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem														
- poprawi się	24	30	29	34	31	26	20	28	29	33	38	38	38	
- pozostanie bez zmian	63	59	51	50	53	60	69	62	56	59	43	54	48	
- pogorszy się	5	7	8	8	4	5	4	6	6	3	11	2	4	
Trudno powiedzieć	6	5	12	8	12	9	6	4	9	6	9	6	9	
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych														
- poprawi się	13	6	27	21	23	22	12	12	16	25	30	23	14	
- pozostanie bez zmian	57	78	54	52	59	57	73	62	57	56	44	59	57	
- pogorszy się	14	14	11	3	13	13	15	9	11	7	13	11	12	
Trudno powiedzieć	16	2	8	23	4	7	0	18	16	12	13	8	17	

Poprawy sytuacji w miejscu pracy ankietowani spodziewają się tym częściej, im lepiej oceniają kondycję materialną swoich gospodarstw domowych, pogorszenia natomiast – częściej niż przeciętnie pracownicy osiągający najniższe dochody *per capita* w gospodarstwie domowym, rolnicy, ale też osoby należące do kadry kierowniczej i inteligencji. Największym optymizmem w tym zakresie odznaczają się najmłodszy ankietowani (poniżej 25 roku życia).

Nieco pogorszyły się oczekiwania dotyczące **warunków materialnych własnych gospodarstw domowych**. Choć nadal więcej niż co czwarty ankietowany (27%) liczy na ich poprawę, prawie co piąty (19%, o 4 punkty więcej niż w styczniu) spodziewa się pogorszenia. Ponad połowa badanych (54%, spadek o 3 punkty) jest zdania, że ich sytuacja materialna się nie zmieni.

Tabela 15

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego:	Wskazania respondentów według terminów badań													
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	
	2007											2008		
	w procentach													
- poprawią się	16	19	20	19	22	17	18	21	21	23	28	27	27	
- pozostaną bez zmian	70	69	69	70	66	69	69	65	64	61	58	57	54	
- pogorszą się	13	12	10	10	11	13	12	13	13	15	13	15	19	
Trudno powiedzieć	1	0	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	0	

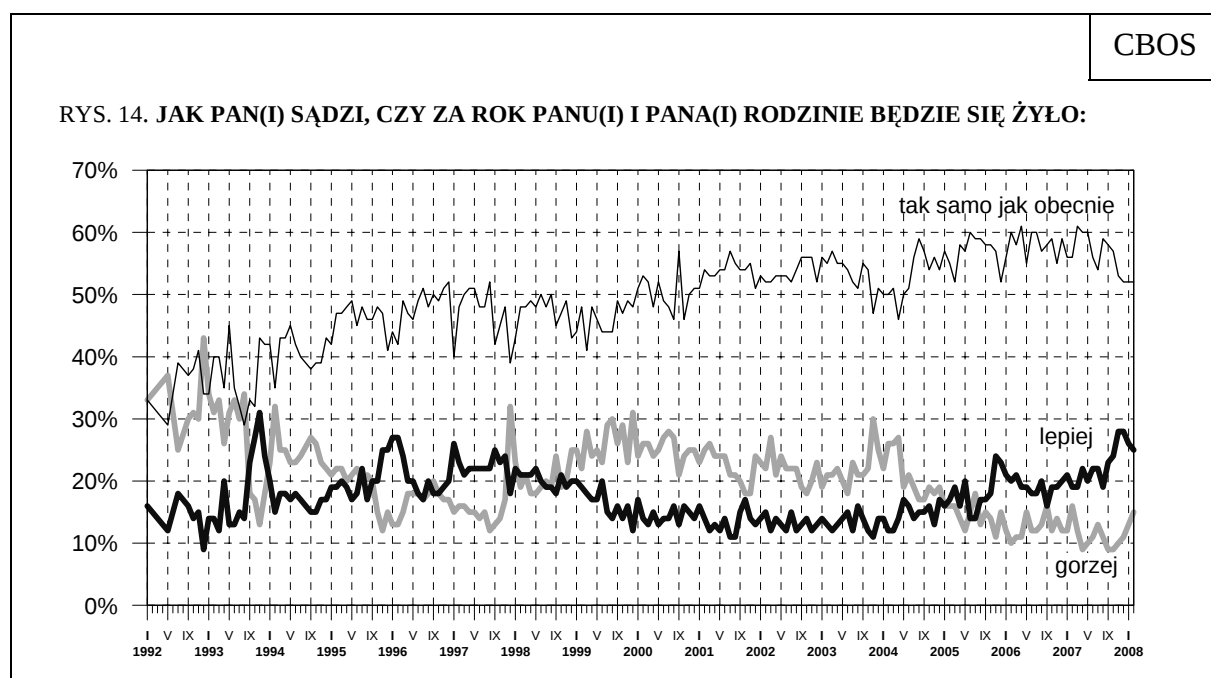

Pominięto „trudno powiedzieć”

W stosunku do stycznia nie zmieniły się przewidywania co do **poziomu życia** ankietowanych i ich rodzin. Nieco ponad połowa badanych (52%) sądzi, że za rok będzie im się żyło tak samo jak teraz, co czwarty (25%) spodziewa się poprawy, a co siódmy (15%) przewiduje pogorszenie.

Tabela 16

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Wskaźania respondentów według terminów badań													
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	
	2007											2008		
	w procentach													
- lepiej	19	19	22	20	22	22	19	23	24	28	28	26	25	
- tak samo	56	61	60	60	56	54	59	58	57	53	52	52	52	
- gorzej	16	12	9	10	11	13	11	9	9	10	11	13	15	
Trudno powiedzieć	9	8	9	10	11	11	11	10	10	9	10	9	8	

Pominięto „trudno powiedzieć”

Na poprawę jakości życia swoich rodzin badani liczą tym częściej, im są lepiej wykształceni, w im większej miejscowości mieszkają i im lepiej oceniają własne warunki materialne. Optymizmowi w tej dziedzinie sprzyja też raczej młody wiek i wysoka pozycja zawodowa (ale nie dotyczy to pracujących na własny rachunek). Obniżenia poziomu życia spodziewają się natomiast przede wszystkim renciści, emeryci, robotnicy niewykwalifikowani, ankietowani źle oceniający swoją sytuację materialną i starsi (w wieku powyżej 54 lat).

Ostatnie wybory parlamentarne przyniosły rzadko spotykany wzrost optymizmu oraz zdecydowaną poprawę nastrojów społecznych. Stan ten utrzymywał się przez trzy miesiące,

w lutym zaś nastąpiło gwałtowne pogorszenie zarówno ocen sytuacji w kraju – przede wszystkim politycznej, ale również gospodarczej – jak i przewidywań dalszego jej rozwoju. Należy tu zaznaczyć, że nastroje społeczne nadal nie są gorsze niż w okresie poprzedzającym jesienne wybory parlamentarne, choć ostatni sondaż przyniósł nawet minimalne pogorszenie ocen i przewidywań dotyczących prywatnego wymiaru życia.

Pogorszenie nastrojów jakiś czas po rozbudzającej nadzieje zmianie ekipy rządzącej nie jest niczym niezwykłym, w tym wypadku zastanawiające są jedynie rozmiary tego zjawiska i jego gwałtowność. Mogło się na nie złożyć kilka przyczyn, z których na pewno nie najmniej ważną była skala wcześniejszego wzrostu nadziei i oczekiwań. Inny powód to zapewne występujące w ostatnim okresie protesty i strajki różnych grup zawodowych – nauczycieli, celników, górników, a przede wszystkim pracowników publicznej opieki zdrowotnej, wzmagające uczucie niepewności u ankietowanych. Kolejną przyczyną zmniejszenia się społecznego optymizmu mogły być sytuacje konfliktowe między rządem i prezydentem (skutkujące obniżeniem ocen obu instytucji)² – Polacy zazwyczaj negatywnie przyjmują wszelkie przejawy zaostrzania walki politycznej i związanej z nią retoryki.

Opracowała

Joanna SZCZEPAŃSKA

² Zob. komunikaty CBOS: „Spadek notowań rządu”, luty 2008; „Oceny działalności prezydenta i parlamentu”, luty 2008.

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza
w dobrym czy też w złym kierunku?

	(%)			
	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	39	46	15	1137
Płeć				
Mężczyźni	43	42	15	539
Kobiety	34	50	16	598
Wiek				
18-24 lata	45	42	12	166
25-34	45	43	13	215
35-44	39	38	23	165
45-54	41	48	11	217
55-64	35	51	14	179
65 lat i więcej	26	55	20	194
Miejsce zamieszkania				
Wieś	34	49	17	432
Miasto do 20 tys.	38	40	22	150
20-100 tys.	39	49	12	217
101-500 tys.	47	37	15	177
501 tys.i więcej mieszk.	41	50	9	161
Wykształcenie				
Podstawowe	30	54	16	306
Zasadnicze zawodowe	35	50	16	294
Średnie	45	39	16	382
Wyższe	47	40	13	155
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	51	39	10	107
Prac.umysł.niż.szczebła	40	45	15	88
Pracownicy fiz.- umysł.	44	42	15	86
Robotnicy wykwalifikowani	50	35	15	118
Robotnicy niewykwalifik.	29	52	19	49
Rolnicy	31	57	12	60
Pracujący na własny rach.	42	48	10	39
Bierni zawodowo				
Renciści	28	49	24	72
Emeryci	30	53	17	274
Uczniowie i studenci	51	38	12	81
Bezrobotni	40	45	14	99
Gospodynie domowe i inni	33	51	16	63
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	43	44	12	168
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	40	46	14	105
sekt. pryw. poza rolnict.	48	37	15	213
prywatnym gosp. rolnym	30	58	12	58
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	22	65	13	64
301-500	35	50	16	118
501-900	36	53	11	232
901-1200	42	48	10	141
Powyżej 1200 zł	51	35	13	126
Ocena własnych war. mater.				
Złe	26	60	14	244
Średnie	36	46	18	496
Dobre	50	38	13	397
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	31	53	16	61
Raz w tygodniu	37	47	16	592
1-2 razy w miesiącu	39	46	15	174
Kilka razy w roku	45	37	17	205
W ogóle nie uczestniczy	36	54	10	104
Poglądy polityczne				
Lewica	44	46	10	172
Centrum	39	44	18	266
Prawica	45	46	10	415
Trudno powiedzieć	26	49	25	284

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	37	39	7	1137
Płeć					
Mężczyźni	20	35	40	5	539
Kobiety	13	38	40	9	598
Wiek					
18-24 lata	18	48	31	3	166
25-34	19	42	33	6	215
35-44	18	39	39	4	165
45-54	18	34	43	5	217
55-64	16	34	44	5	179
65 lat i więcej	9	24	48	19	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	15	41	35	9	432
Miasto do 20 tys.	20	36	38	6	150
20-100 tys.	13	38	43	6	217
101-500 tys.	19	34	40	7	177
501 tys.i więcej mieszk.	22	28	48	2	161
Wykształcenie					
Podstawowe	12	33	41	14	306
Zasadnicze zawodowe	16	33	45	5	294
Średnie	18	40	37	4	382
Wyższe	24	40	32	3	155
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	29	41	28	2	107
Prac.umysł.niż.szczebla	17	45	36	3	88
Pracownicy fiz.- umysł.	23	37	36	5	86
Robotnicy wykwalifikowani	22	33	41	4	118
Robotnicy niewykwalifik.	14	33	51	2	49
Rolnicy	6	51	41	2	60
Pracujący na własny rach.	16	28	55	2	39
Bierni zawodowo					
Renciści	12	25	46	17	72
Emeryci	10	32	46	13	274
Uczniowie i studenci	24	49	22	4	81
Bezrobotni	13	36	41	10	99
Gospodynie domowe i inni	19	39	35	7	63
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	25	35	36	4	168
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	18	36	44	3	105
sekt. pryw. poza rolnict.	21	38	39	2	213
prywatnym gosp. rolnym	7	49	43	2	58
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	6	42	43	8	64
301-500	14	44	38	4	118
501-900	13	33	45	9	232
901-1200	14	31	50	5	141
Powyżej 1200 zł	21	41	35	4	126
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	31	50	10	244
Średnie	15	37	41	7	496
Dobre	24	40	31	5	397
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	14	30	49	7	61
Raz w tygodniu	16	38	39	7	592
1-2 razy w miesiącu	17	41	37	5	174
Kilka razy w roku	19	35	37	9	205
W ogóle nie uczestniczy	19	27	49	4	104
Poglądy polityczne					
Lewica	16	35	45	3	172
Centrum	16	44	35	4	266
Prawica	20	37	40	3	415
Trudno powiedzieć	12	30	40	18	284

Tabela 3. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub w okolicy?
Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie: 1 - bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę; 2 - można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią; 3 - trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę; 4 - nie można znaleźć żadnej pracy

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	50	26	10	6	1137
Płeć						
Mężczyźni	9	53	23	9	6	539
Kobiety	7	48	28	10	7	598
Wiek						
18-24 lata	8	61	22	6	3	166
25-34	10	56	22	8	4	215
35-44	9	55	24	9	2	165
45-54	8	48	32	7	4	217
55-64	8	45	24	13	9	179
65 lat i więcej	5	36	29	14	15	194
Miejsce zamieszkania						
Wieś	6	37	36	17	5	432
Miasto do 20 tys.	1	32	39	18	10	150
20-100 tys.	9	57	24	2	8	217
101-500 tys.	11	67	11	2	9	177
501 tys. i więcej mieszk.	17	75	6	0	2	161
Wykształcenie						
Podstawowe	5	37	31	17	11	306
Zasadnicze zawodowe	8	51	26	10	6	294
Średnie	8	58	23	6	4	382
Wyższe	15	55	22	3	4	155
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	17	54	20	4	6	107
Prac.umysł.niż.szczebla	7	67	22	2	1	88
Pracownicy fiz.- umysł.	6	66	27	2	0	86
Robotnicy wykwalifikowani	12	56	21	9	2	118
Robotnicy niewykwalifik.	5	43	33	17	2	49
Rolnicy	8	43	37	11	1	60
Pracujący na własny rach.	15	45	26	6	8	39
Bierni zawodowo						
Renciści	4	37	29	12	19	72
Emeryci	7	41	28	13	12	274
Uczniowie i studenci	9	60	23	6	2	81
Bezrobotni	2	45	30	20	4	99
Gospodynie domowe i inni	7	53	21	11	7	63
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	11	54	28	6	2	168
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	12	59	18	7	4	105
sekt. pryw. poza rolnict.	10	61	21	5	3	213
prywatnym gosp. rolnym	8	42	39	10	1	58
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	10	42	33	15	0	64
301-500	8	47	27	13	5	118
501-900	6	52	31	6	5	232
901-1200	8	56	21	8	7	141
Powyżej 1200 zł	17	57	18	2	5	126
Ocena własnych war. mater.						
Złe	4	40	33	17	6	244
Średnie	7	49	27	10	8	496
Dobre	12	58	20	5	5	397
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	10	40	30	12	8	61
Raz w tygodniu	8	48	27	10	7	592
1-2 razy w miesiącu	5	46	34	11	4	174
Kilka razy w roku	8	58	20	8	5	205
W ogóle nie uczestniczy	9	62	13	7	9	104
Poglądy polityczne						
Lewica	10	58	22	7	4	172
Centrum	5	51	28	9	8	266
Prawica	10	54	25	8	3	415
Trudno powiedzieć	6	39	28	15	11	284

Tabela 4. Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:

(%)

	dobrze	ani dobrze, ani źle	źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	48	15	1	1137
Płeć					
Mężczyźni	38	48	13	0	539
Kobiety	35	47	17	1	598
Wiek					
18-24 lata	67	28	5	0	166
25-34	52	40	8	0	215
35-44	41	49	10	1	165
45-54	26	57	16	1	217
55-64	21	58	20	1	179
65 lat i więcej	16	52	31	1	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	33	50	17	0	432
Miasto do 20 tys.	30	48	21	1	150
20-100 tys.	39	48	13	0	217
101-500 tys.	44	42	13	1	177
501 tys.i więcej mieszk.	41	47	11	1	161
Wykształcenie					
Podstawowe	23	51	26	1	306
Zasadnicze zawodowe	29	52	19	1	294
Średnie	44	45	10	1	382
Wyższe	58	40	2	0	155
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	64	35	1	0	107
Prac.umysł.niż.szczebla	55	42	2	2	88
Pracownicy fiz.- umysł.	48	48	4	0	86
Robotnicy wykwalifikowani	28	60	11	1	118
Robotnicy niewykwalifik.	33	46	21	0	49
Rolnicy	31	58	11	0	60
Pracujący na własny rach.	49	37	14	0	39
Bierni zawodowo					
Renciści	10	60	29	1	72
Emeryci	20	54	24	1	274
Uczniowie i studenci	81	18	1	0	81
Bezrobotni	24	45	30	1	99
Gospodynie domowe i inni	26	51	23	0	63
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	54	42	3	1	168
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	46	43	10	1	105
sekt. pryw. poza rolnict.	44	49	8	0	213
prywatnym gosp. rolnym	30	57	12	0	58
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	15	56	29	0	64
301-500	23	54	23	0	118
501-900	26	53	20	0	232
901-1200	36	54	10	0	141
Powyżej 1200 zł	62	34	4	0	126
Ocena własnych war. mater.					
Złe	11	36	53	0	244
Średnie	18	73	8	1	496
Dobre	75	23	1	1	397
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	23	51	26	0	61
Raz w tygodniu	33	51	15	1	592
1-2 razy w miesiącu	38	50	11	1	174
Kilka razy w roku	46	41	13	0	205
W ogóle nie uczestniczy	40	37	21	1	104
Poglądy polityczne					
Lewica	45	46	9	0	172
Centrum	39	48	12	1	266
Prawica	39	49	12	1	415
Trudno powiedzieć	26	47	27	0	284

Tabela 5. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?

(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	26	45	19	10	1137
Płeć					
Mężczyźni	27	47	18	8	539
Kobiety	26	42	20	11	598
Wiek					
18-24 lata	38	43	10	9	166
25-34	25	53	14	9	215
35-44	28	41	21	10	165
45-54	26	46	24	4	217
55-64	23	43	23	11	179
65 lat i więcej	20	40	22	18	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	23	44	22	12	432
Miasto do 20 tys.	26	39	22	13	150
20-100 tys.	29	49	13	9	217
101-500 tys.	26	42	22	9	177
501 tys.i więcej mieszk.	33	48	14	5	161
Wykształcenie					
Podstawowe	23	37	24	16	306
Zasadnicze zawodowe	21	46	24	10	294
Średnie	30	50	14	7	382
Wyższe	36	44	13	6	155
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	34	42	18	6	107
Prac.umysł.niż.szczebla	33	50	13	5	88
Pracownicy fiz.- umysł.	31	47	17	5	86
Robotnicy wykwalifikowani	28	53	14	5	118
Robotnicy niewykwalifik.	23	28	35	15	49
Rolnicy	5	57	31	7	60
Pracujący na własny rach.	31	45	13	11	39
Bierni zawodowo					
Renciści	21	44	22	12	72
Emeryci	20	43	20	17	274
Uczniowie i studenci	45	37	8	9	81
Bezrobotni	27	43	19	11	99
Gospodynie domowe i inni	24	42	27	6	63
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	32	43	17	8	168
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	26	50	19	6	105
sekt. pryw. poza rolnict.	34	44	16	6	213
prywatnym gosp. rolnym	5	55	33	7	58
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	19	41	32	8	64
301-500	20	50	24	6	118
501-900	28	41	21	10	232
901-1200	29	48	19	4	141
Powyżej 1200 zł	37	49	10	4	126
Ocena własnych war. mater.					
Złe	20	41	29	10	244
Średnie	22	45	21	12	496
Dobre	36	46	10	7	397
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	21	35	25	19	61
Raz w tygodniu	23	45	21	11	592
1-2 razy w miesiącu	33	41	19	7	174
Kilka razy w roku	31	48	11	10	205
W ogóle nie uczestniczy	27	49	21	3	104
Poglądy polityczne					
Lewica	32	47	17	4	172
Centrum	30	46	17	7	266
Prawica	30	45	19	6	415
Trudno powiedzieć	15	41	22	22	284

Tabela 6. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:

(%)

	poprawi się	nie zmieni się	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	25	52	13	10	1137
Płeć					
Mężczyźni	25	56	12	7	539
Kobiety	26	47	13	14	598
Wiek					
18-24 lata	32	53	9	6	166
25-34	29	59	7	5	215
35-44	23	52	17	8	165
45-54	23	53	17	7	217
55-64	26	48	14	12	179
65 lat i więcej	19	44	13	24	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	19	53	16	12	432
Miasto do 20 tys.	28	52	9	12	150
20-100 tys.	28	51	11	10	217
101-500 tys.	30	44	13	12	177
501 tys.i więcej mieszk.	29	56	10	4	161
Wykształcenie					
Podstawowe	21	47	14	18	306
Zasadnicze zawodowe	21	52	16	11	294
Średnie	29	54	10	6	382
Wyższe	33	52	11	4	155
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	29	56	12	3	107
Prac.umysł.niż.szczebła	30	59	7	4	88
Pracownicy fiz.- umysł.	34	48	9	9	86
Robotnicy wykwalifikowani	28	57	12	3	118
Robotnicy niewykwalifik.	19	47	15	18	49
Rolnicy	6	70	18	5	60
Pracujący na własny rach.	32	37	27	4	39
Bierni zawodowo					
Renciści	15	52	13	20	72
Emeryci	21	46	13	19	274
Uczniowie i studenci	33	52	9	6	81
Bezrobotni	26	52	12	10	99
Gospodynie domowe i inni	32	44	18	6	63
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	30	52	12	7	168
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	22	59	11	8	105
sekt. pryw. poza rolnict.	31	52	12	4	213
prywatnym gosp. rolnym	8	67	21	4	58
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	21	64	11	4	64
301-500	24	50	16	9	118
501-900	25	50	13	12	232
901-1200	27	57	10	7	141
Powyżej 1200 zł	36	51	9	4	126
Ocena własnych war. mater.					
Złe	19	50	17	14	244
Średnie	22	53	15	11	496
Dobre	34	51	8	8	397
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	17	54	15	14	61
Raz w tygodniu	24	51	13	12	592
1-2 razy w miesiącu	24	55	13	8	174
Kilka razy w roku	29	48	13	10	205
W ogóle nie uczestniczy	30	55	9	6	104
Poglądy polityczne					
Lewica	29	59	10	2	172
Centrum	27	55	10	8	266
Prawica	27	52	16	5	415
Trudno powiedzieć	19	43	13	26	284

Tabela 7. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:

(%)

	poprawi się	nie zmieni się	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	32	47	10	11	1137
Płeć					
Mężczyźni	34	49	9	7	539
Kobiety	30	45	10	15	598
Wiek					
18-24 lata	39	48	5	8	166
25-34	37	48	5	11	215
35-44	28	51	11	11	165
45-54	28	49	15	8	217
55-64	36	44	10	10	179
65 lat i więcej	25	42	12	21	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	24	51	12	13	432
Miasto do 20 tys.	36	42	12	11	150
20-100 tys.	40	43	8	9	217
101-500 tys.	41	40	7	12	177
501 tys.i więcej mieszk.	29	54	8	9	161
Wykształcenie					
Podstawowe	27	44	12	17	306
Zasadnicze zawodowe	27	51	11	11	294
Średnie	39	44	9	8	382
Wyższe	36	52	5	8	155
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	29	55	5	10	107
Prac.umysł.niż.szczebla	31	52	9	8	88
Pracownicy fiz.- umysł.	48	35	7	10	86
Robotnicy wykwalifikowani	32	57	9	1	118
Robotnicy niewykwalifik.	24	37	20	19	49
Rolnicy	16	51	16	17	60
Pracujący na własny rach.	49	34	13	4	39
Bierni zawodowo					
Renciści	17	57	10	17	72
Emeryci	30	43	10	17	274
Uczniowie i studenci	44	42	5	9	81
Bezrobotni	34	47	11	8	99
Gospodynie domowe i inni	36	45	11	8	63
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	32	48	9	11	168
spółce właścicieli	34	52	8	6	105
prywatnych i państwa	36	48	9	7	213
sekt. pryw. poza rolnict.	18	48	18	16	58
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	25	54	13	8	64
301-500	30	47	13	10	118
501-900	35	46	9	10	232
901-1200	35	49	10	6	141
Powyżej 1200 zł	47	46	1	6	126
Ocena własnych war. mater.					
Złe	24	48	16	11	244
Średnie	28	48	11	13	496
Dobre	42	44	5	9	397
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	23	39	17	21	61
Raz w tygodniu	31	46	10	13	592
1-2 razy w miesiącu	31	52	9	9	174
Kilka razy w roku	38	46	7	9	205
W ogóle nie uczestniczy	36	50	8	6	104
Poglądy polityczne					
Lewica	39	50	6	5	172
Centrum	35	47	9	9	266
Prawica	35	47	12	6	415
Trudno powiedzieć	21	44	10	25	284